

het kind

magazine

nr. 2 – mei 2015

ik
wens je

*mens,
maatschappij
& onderwijs*

de wereld

Over grenzen, over relaties en over het uiteindelijke doel: een diploma

40

Meer dan de helft van de kinderen gaat er naartoe, maar toch zitten veel ouders in zak en as als hun kind vmbo-advies krijgt. Volgens Trudy Coenen zitten er op haar school net zoveel getalenteerde, lieve, stoute en leuke kinderen als op elke andere vorm van voortgezet onderwijs. Haar doel is duidelijk: het diploma, omdat dat de beste kansen biedt voor de toekomst. Haar bemoeienissen met de leerlingen strekken zich uit tot buiten de muren van de klas, of de kinderen dat nu willen of niet. Een interview door collega-docente Inge Spaander.

Warmte en structuur, dat is Trudy Coenen. In 2013 verscheen haar boek *Spijbelen doe je maar thuis, verhalen van een docent op het vmbo*. Ze werkt namelijk al 25 jaar op dezelfde school, het 'zwarte' Montessori College Oost in Amsterdam. En zeer regelmatig wordt ze gevraagd om in radio- en tv programma's haar mening te verkondigen of visie op onderwijsactualiteiten te geven.

De 60-jarige Coenen – in 2010 al eens verkozen tot Leraar van het Jaar in het VO – heeft zich aan haar vmbo-leerlingen verbonden. Ze neemt het op voor deze groep kinderen. En spreekt dan over hun structurele achterstandspositie, van waaruit ze hun plek in de wereld moeten vinden. Zelf zegt ze dat het niet zozeer de afkomst is die deze kwetsbare groep op achterstand plaatst, maar vooral hun sociaal-economische status en prikkelarme omgeving: laagopgeleide ouders, achterstandswijk, weinig toegang tot nieuwsbronnen. Hoe kan het onderwijs en – wat kan zij als leraar – doen om deze leerlingen op deze maatschappij voor te bereiden? Het is de inzet van ons gesprek.

Een paar minuten later dan gepland ontvangt Trudy me met een grote glimlach in haar klaslokaal. Er volgt een excuus. Ze was nog even bezig om de problemen op te lossen die ervoor zorgden dat ze in de vakantie geen schoolmail kon ontvangen. 'Dat lijkt me wel lekker rustig,' zeg ik misschien iets te snel. Trudy is het niet met me eens. 'Ik wil graag op de hoogte blijven en controle houden.'

Ze zet vervolgens koffie met haar eigen kof-fiezetapparaat, die staat in een hoek van haar lokaal, boven op een kast vol snoep en popcorn. Gezellige boel. Maar ik zie ook dat de leerlingentafels allemaal netjes achter elkaar staan, in rijtjes. En de grond in dit lokaal is spic en span. Het lijkt een tegenstrijdigheid, die huiselijkheid en tegelijkertijd structuur en reinheid. Wat vindt ze nu echt het belangrijkste in onderwijs?

Trudy Coenen: 'Uiteindelijk is er iedere keer maar één doel: de leerling aan het werk krijgen'

Foto: Ambo | Anthos

Wat is volgens jou de belangrijkste taak in het onderwijs?

In de eerste plaats moet het onderwijs opleiden tot een diploma. Juist voor deze leerlingen is het diploma een belangrijk middel om verder te komen. Leerlingen bij ons op school hebben vaak geen netwerk buiten Amsterdam Oost, geen ouders die ze van kennis voorzien. School is voor hen de enige bron van kennis, kennis die nodig is om een diploma te kunnen halen, maar ook kennis van de wereld om hen heen. Voor deze leerlingen is Amsterdam Oost de wereld, die wereld wil ik vergroten.

Verschildt deze taak in een vmbo-school van andere scholen?

Heel veel leerlingen gaan naar het vmbo, daar is niets mis mee. Het gaat er om dat je werkt, verder probeert te komen. Op het vmbo verschillen leerlingen vaak veel van elkaar. Hier op school speelt niet alleen de sociaal-economische status een rol. We hebben soms nieuwkomers die veel meer kunnen, maar door taal worden tegengehouden. En we hebben ook illegale leerlingen. Voor hen is het vaak een probleem om door te stromen naar het mbo. Zij hebben op deze plek maar weinig perspectief. Leerlingen hier hebben meer nodig dan andere leerlingen om verder te komen in het leven.

ze zich in hun wereld moeten redden. Als je begrijpt wat ik bedoel. Maar ik probeer ze de rede mee te geven, zodat ze weten dat ze ook met woorden voor zichzelf op kunnen komen. In mijn lessen vind ik het belangrijk om een vaste structuur te hebben. Ik begin iedere les met *roddelen*, zoals ik het noem. Bijpraten over wat er op dat moment belangrijk is. Niet alleen in mijn mentor-klas, in alle klassen. Het is een manier om de wereld naar binnen te halen. Als Youp van 't Hek of Jeroen Pauw hier binnenlopen, zou geen leerling ze herkennen. Het is een wereld apart en dat is precies wat er is misgegaan in het integratieproces. We zijn veel te soft geweest in onze aanpak. Ik trouwens ook. En zo zijn er toch gescheiden werelden ontstaan. En dan krijg je PVV-stemmers, mensen kennen elkaar niet, weten niets van elkaar. Al zie ik ook dat deze zaken aan het veranderen zijn.

Ondertussen ontvangt Trudy een aantal berichtjes op haar mobiel. Lachend laat ze me zien van wie ze komen: van haar leerlingen.

Je steekt zo te zien ook veel tijd in het contact met leerlingen... ?

Ja. Ik vind het belangrijk dat leerlingen me kunnen bereiken als er wat is. Ik bel hen ook op als ze niet op school zijn. Maar ook als ze jarig zijn. Voor sommige collega's gaat dat te ver. Voor mij niet. Als ze me lastigvallen, met onzin of anderszins, geef ik de grens aan. Ze leren van mij dat er grenzen zijn. Dat een ander grenzen kan stellen. Grenzen tegenkomen en ervaren, dat hebben ze nodig.

Dat werd ook duidelijk in de gesprekken die ik voerde na de aanslagen in Parijs, op Charlie Hebdo. Leerlingen vervielen in slachtoffergedrag. Vaak Marokkaanse jongeren. Dat is te gemakkelijk: als je geen verantwoordelijkheid neemt, hoef je ook niets te doen. Ik zeg dan: de cijfers laten zien dat jullie vaker dan anderen dingen doen die niet mogen van de wet. Als je dat niet zint, laat jij mij zien dat jij anders bent.

Vrijheid van meningsuiting komt van twee kanten. In mijn klas mag je alles zeggen, dat doe ik ook. Ze hoeven het niet met me eens te zijn, maar ik wil wel dat ze hun mening baseren op feiten. Dus na Parijs heb ik er voor gezorgd dat ze informatie kregen, hun gevoelens mochten uiten en hun mening konden vormen.

Hoe was het om zo'n gesprek met leerlingen

te voeren, voor jezelf?

Ik ben echt een paar dagen in shock geweest. Vroeg me af of mensen wel weten dat er jongeren zijn die zo kijken naar de situatie. Ik ben dat weekend brieven gaan schrijven, om mensen te informeren. Ik wilde hiermee aan de slag. Daarna bedacht ik me dat je te allen tijde een handreiking moet doen als docent. Als wij een handreiking doen, ontstaat er ruimte om te praten en te luisteren. Het was alles bij elkaar heftig, maar er is wel wat gebeurd. Kinderen moeten hun mening kunnen uiten, sparren met anderen, nieuwe informatie krijgen. Hun mening is vaak de mening van hun ouders, of vrienden. En een mening is lang niet altijd gebaseerd op feiten.

Vind je deze gesprekken ook tot de taken van het onderwijs behoren?

Ik doe het, omdat ik het belangrijk vind. Maar er waren ook collega's die dat niet hebben gedaan. Omdat ze het moeilijk vonden, of het niet van belang vonden bij hun vak. Van mij mag dat, we zijn als team complementair. Inderdaad, het kan dus voorkomen dat er klassen zijn waar niet over Charlie Hebdo is gesproken. Dat is dan zo. Docenten hoeven zich niet verplicht te voelen. En ik kan niet met al die klassen in gesprek.

Het gaat voor jou over het behalen van dat diploma, daar is een relatie voor nodig en een verbinding met de wereld waar ze onderdeel van zijn of worden...?

Docenten zijn als Haarlemmerolie. Dat werd vroeger overal voor gebruikt. De overheid kan van alles bedenken, ik doe wat ik zinvol vind. Er ligt hier op school vast wel ergens een pestprotocol, maar bij mij mag het gewoon niet. Klaar! Je bent op school om te leren en dus moet je je veilig voelen, daar zorg ik voor. Volgens mij is het belangrijkste dat docenten kunnen doen – om leerlingen goed voor te bereiden om hun toekomst – is weer docent te zijn. We moeten onze rol terugpakken. In alle onderwijsvernieuwingen is er uiteindelijk iedere keer maar één doel: de leerling aan het werk te krijgen. Dat is onze taak. ●

> www.cosmicus.nl/trudy-coenen

Schrijfster Inge Spaander is docente op het Kastanjecollege in Maassluis. Ze maakte – met filmmaakster Susannah Burnette en haar klas h4b – de documentaire 'Valt er hier nog wat te leren?' als bijdrage aan het publieke debat over goed onderwijs.

> www.wiserfilm.nl/valt-er-hier-nog-wat-te-leren

Hoe kun je als school die taken vormgeven?

Docenten en ouders moeten een verbond sluiten. Zodanig dat een leerling voelt dat ouders en school samen het beste willen voor hem of haar. Die ouderliefde is onvervangbaar, dat heeft ieder kind nodig. Interesse en betrokkenheid stimuleert leerlingen. Veel ouders zijn niet uit zichzelf betrokken bij school. Dit is geen onwil. Elke ouder wil het beste voor zijn kind. Ouders hebben echter het gevoel dat ze niets kunnen toevoegen. Dat is natuurlijk niet zo.

En verder, er moet gewoon hard gewerkt worden. Leerlingen zijn op school om te leren. Fouten maken mag, daar leer je van. Maar niets doen is geen optie. Ook dat moet je als school, of docent waarmaken.

Hoe geef jij hier als docent vorm aan?

Ouders vinden het vaak lastig als een ander kritisch is op hun kind. Al aan het begin van het schooljaar, dus nog voor er problemen zijn of er slechte cijfers zijn gehaald, nodig ik alle ouders uit. Ik probeer meteen over te brengen dat ik hetzelfde doel als zij voor ogen hebben: hun kind naar een diploma brengen. Als je dat duidelijk hebt gemaakt en het is ook overgekomen, ben je een heel eind.

Leerlingen die hier in Amsterdam Oost opgroeien zijn *streetwise*, die weten wel hoe